

življenje, kar je edino metafizično mogoče (Paulsen). Kategorično zatrjuje: moderna veda ne pozna pravega zmisla življenja. Gotovo ne, dokler je moderna veda le veda pojavov, kakor misli dr. Ušeničnik, ki si najbrž Kanta predstavlja kot glavnega zastopnika te vede! A Kant s svojim fenomenalizmom je — bil. In tudi pozitivizem (Mach — zanikanje metafizike) je lani umrl Kūlpe s svojo bistro kritiko za vedno izpodrinil iz območja moderne vede. Moderna veda ni le veda pojavov, ki bi ne poznala transcendentnega sveta. K njej pripada tudi empirična metafizika, ki porablja le empirično metodo, spekulativni (apriorični) metafiziki je že Kant izpodnesel tla, ker se je opirala na napačno, apriorično metodo. Če pa moderna veda priznava metafiziko, mora se baviti tudi s tolmačenjem življenja, katero vprašanje spada pod njeno okrilje. In to se v resnici godi! Sicer ne najdemo še enoglasne in edine rešitve, kar pa se ve nobenega znanstvenika ne more strašiti; saj se podobno godi drugim enakim, temeljnim problemom. Končno pa dr. Ušeničnik sam priznava, da je že Aristotel nekako poznal zmisel življenja s trditvijo: „biti bolj in bolj človek“. Nekaj podobnega najdem v knjigi znanega biologa-filozofa: „Die Wissenschaft vom Leben“, kjer pravi na koncu: „Und das große Ideal, das sich der Mensch zu stellen hat auf Grund seiner Einsicht in das Wesen des Lebens, das ist das, Mensch zu sein. Nicht den Übermenschen laßt uns schaffen, sondern den Menschen!“ In Schiller se je slično izrazil: Živeti cilj življenja je edin (Ist Leben doch des Lebens höchstes Gut).

Iz tega je jasno, da tudi druga glavna trditev dr. Ušeničnika: samo katoliška Cerkev uči pravi zmisel življenja, v tej kategorni obliki ne more držati. Opira se pri tem pred vsem na nramnost, ki se oglaš v vesti, „glasnici božjega zakona.“ On trdi, da človek z načelom zadostnega razloga spozna eksistenco Boga, duše in posmrtnosti, da celo, „prava veda in filozofija to potrjuje in znanstveno dokazuje“. Nasproti temu trdim, da takih znanstvenih dokazov ne poznam, zakaj Kant sam je te dokaze ovrgel. A tudi človeška vest je samostojna, neodvisna od vernosti, se lahko po svoje razvija, je celo v nekem oziru neodvisna od svetovnega nazora, kakor enako vera. Tudi ni res, da bi nramnost bila le fraza, če ni Boga, ker nasprotuje dejstvu. Gotovo pa je, da je vernemu človeka marsikaj resnica, kar ne velja splošno za vse druge. In tako bo vernik čital s hvaležnostjo to knjigo, ki je pisana v lepem, s pesniškim zanosom navdahnjenim jezikom. Ob enem mi prija tudi empirična metoda, s katero skuša pisatelj uveljaviti svoje trditve. Znanstvenik pa bo v njej strogo ločil, kar je znanstveno dokazanega od tega, kar le vera uči.

Dr. Simon Dolar.

Pedagoški Letopis za leto 1915. XV. zvezek. Na svetlo daje „Slov. Šol. Matica“ v Ljubljani. Uredil H. Schreiner. Ljubljana 1916. — Pozno, vsled sedanjih razmer vsekakor opravičljivo, so izšle publikacije „Slov. Šol. Matice“ za leto 1915, ki obsegajo tokrat poleg Bežkovega „Občnega vzgojeslovja“ samo še običajni „Pedagoški letopis“. Na uvodnem mestu prinaša pregledno J. Schmoranzarjevo poročilo o „Sodelovanju učiteljstva pri svetovni vojni“, kjer poleg splošnega statističnega pregleda imenoma navaja vse padle in odlikovane slov. profesorje, učitelje in učiteljiščiike za dobo do konca 1915.

Edini članek, ki ga obsega publikacija, je H. Schreinerjev „Mladinsko skrbstvo, oziroma mladinska zavetišča“. Kdor pozna in ceni Schreinerja kot pedagoškega pisatelja, bo s tem spisom precej neprijetno razočaran, ker je pisan zelo površno in v skrajno konservativnem duhu. O vprašanju samem se je zadnjih deset let drugod že pogosto in temeljito razpravljalo ter tudi marsikaj pozitivnega ukre-

nilo v t. zv. sirotinskih svetih, društvih za otroško varstvo, pri mladinskih sodiščih, predvsem pa v zasebnih ustanovah in organizacijah, ki živahno in blagodejno delujejo v najrazličnejših oblikah. Ker je pa tu vsak večji uspeh odvisen največ le od močnih denarnih sredstev, vse te organizacije seveda niti od daleč niso mogle rešiti tega vprašanja, ki postaja od dne do dne bolj pereče, zato nam vlada že nekaj časa obljublja moderen zakon o mladinskem varstvu, ki bi poskrbel poleg drugega tudi za potrebna sredstva. Schreinerjevo poročilo nas hoče seznaniti z vzroki moralne propalosti zanemarjene mladine ter z današnjim stanjem njenega varstva, žal, da v vseh točkah pomanjkljivo. Po dolgem uvodu preide k nepovoljnemu razmerju med šolo in domom, kjer razpravlja (po Kerschensteinerju) najprej o — bojazljivih, — malomarnih, — (vzgojo) posredujočih in — preudarnih starših, potem se pa dotika namena ljudske šole in socialne pedagogike. Tu trdi: Država brani vse naše gmotne in duševne dobrine. Te dobrine nadkriljujejo narodne dobrine. Z njimi se morajo torej meriti in po njih se morajo ceniti tudi narodne dobrine, ki se jim morajo podrežati (str. 31). Za sociologa pač važno razkritje. A marsikateri starši bodo debelo gledali, da g. pisatelj skoro na vsaki drugi strani trdi, da je v prvi vrsti pobožnost staršev pogoj za vzajemno dopolnjevanje in za dobro razmerje šole in doma. Prav tako nikakor ni namen šole in vzgoje, da bi pripravljalo mladino za pobožne vernike te ali one konfesije, vzgajati jo mora za življenje, za koristne člane človeške družbe, tu pa igra pobožnost, prejemanje sv. zakramentov i. t. d. kaj majhno vlogo. Dandanes bi se pač tudi na Slovenskem že lahko tiskala pedagoška razprava brez take primesi in navlake. Nato poroča g. pisatelj o namenu in ustroju deških zavetišč, domov, zaposlovalnic in podobnih naprav, ki niso največje važnosti le za pedagoge, ampak za vsakega narodnega in socialnega delavca. Izvajanja se v svoji abstraktnosti prav nič ne ozirajo na naše domače razmere in potrebe. Mnogo več nam v tem oziru pove celo letošnji sešitek Bežkovega „Občnega vzgojeslovja“, kojega namen je, vprašanje le teoretično razmotrivati. Za oddelkom „Selci in stezosledci“ (Wandervögel und Pfadfinder) govori gosp. pisatelj končno še o „Vojaški pripravi mladine in domovinski vzgoji“. Na dolgo in široko nas prepričuje o njeni potrebi, končno pa pobije ves svoj trud z obširnimi F. W. Foersterjevim citatom.

Tretji del knjige tvori M. Pirčevo „Poročilo o delovanju „Slov. Šol. Matice“ za l. 1915, iz katerega bi sklepali, da je odbor položil pred leti nameravano mladinsko izdajo slov. klasikov ad acta, če ne celo pozabil nanjo. Sicer se nam pa ta obeta sedaj od druge strani. Dimnikovi računski zaključki nam povedo, da je Matično denarno stanje ugodno, njegov imenik društvenikov pa, da ima 761 članov.

Fran Erjavec.

Zastonjkarji. Dobil sem oni dan prav uljudno povabilo, da naj napišem kaj lepega „za dober namen“. Nič ne lažem, da tolike časti in hvale, kakor so mi jo zapeli v tistem pismu, še nisem ne slišal, ne bral nikoli poprej. Te nezaslužene glorijske migljajoči repki pa je bil, da naj pišem zastonj. Nikakšna mila prošnja ni to bila, temveč bilo je trdno pričakovanje, bila je vera v stvar, o kateri je sploh vsak dvom izključen, zoper katero bi vsak upor bil smrten greh. Jaz nisem ne pisal, niti ne odpisal; in prepričan sem, da me zdaj ti botri „dobrega namena“ smatrajo za pusteža brez srca in brez idealov. — Čisto osebno, v hiši, je stvar zame in pač za vsakogar med nami biž odpravljena: prijatelj, če si v sili, ná, še suknjo si vzemi! — Ali to je, da stvar ni osebna, temveč da je hudo očitna in da izvira iz nečistih studentov. — Tisti dobrotnik, ki se mu je zdelo naravno in